

Verschillende wegen naar Leren & Werken...

... en enkele implicaties voor een
spijbelbeleid

Arne De Boeck
JeugdOnderzoeksPlatform (JOP)
Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC)
KU Leuven

1. Context

- JeugdOnderzoeksPlatform (KU Leuven, UGent & VUB)
- Beleidsrelevant steunpunt Vlaamse overheid
- Weinig onderzoek naar Leren & Werken in het algemeen
- Ook een doelgroep die onderbelicht is in traditioneel jeugdonderzoek
- 2013: Ad hoc onderzoek naar perspectief van de jongere
- Breed & verkennend, NIET representatief

2. Onderzoeksvragen over de instroom

- Hoe komen jongeren terecht in Leren & Werken ?
  - Voortraject, context en beweegredenen ?
  - Heterogeniteit ?
- In welke mate is er sprake van een positieve, vrije en geïnformeerde keuze voor Leren & Werken ?

3. Onderzoeksdesign

- Diepte-interviews met 47 jongeren
- 6 CDO's / 3 CDV's / 4 Syntracampussen (verspreid over Vlaanderen)
- Veldwerk in december 2013

Onderwijsvorm	Voor- of brug Traject	POT	Arbeids- deelname	Totaal aantal leerlingen
DBSO	14	5	13	32
SYNTRA	-	-	-	15
				47

4. Steekproef

- Demografisch
  - 22 meisjes en 25 jongens
  - $\frac{3}{4}$ was 18 jaar of jonger
  - $\frac{3}{4}$ had ouders met Belgische nationaliteit
- Schoolachterstand
  - Geen: 14/47
  - 1 jaar: 12/47
  - 2 jaar en meer : 11/47
- Instroom in Leren & Werken
  - 1/3 via ASO, 1/3 via TSO, 1/3 via BSO
  - 4 respondenten via BuSo

5. Topics

- Schets van het schooltraject (lager onderwijs tot Leren & Werken)
- Welke onderwijskeuzes gemaakt onderweg ?
  - Overgang van basis naar secundair onderwijs
  - Graadovergangen in secundair onderwijs
  - Overgang van voltijds secundair naar Leren & Werken
- Welke elementen speelden daarin een rol ?
  - ‘Objectieve’ elementen: blijven zitten, B of C attest, conflict, schorsing etc.
  - ‘Subjectieve’ elementen: betekenis, beweegredenen, persoonlijke context

6. Typologie (1)

Interviewer: En over de opleiding schoonheidsspecialiste in het TSO was je niet tevreden ?

Respondent (Meisje, Syntra): Nee, ik moet me mijn handen kunnen bezig zijn, ik moet dat kunnen doen en daarmee da ik dit ook ben gaan doen. Als ge afgestudeerd bent, kunt ge 't, want ge hebt 't al gedaan. Ge hebt de ervaring al van in een salon te staan, ge weet hoe klanten reageren, hoe ge daar zelf op moet reageren en dat heb je op 't school niet hé.

Interviewer: Vertel eens hoe dat gegaan is, je keuze voor Syntra

Respondent : Ja, ik had da eerst op 't internet opgezocht, da ik dit wou gaan doen en ja die [de ouders] waren daar niet zo enthousiast over, want ja, mensen geven daar altijd een oordeel over hé ja. 'Da's voor domme mensen' heeft mijn papa dan gezegd. Ik zei van: 'ja ik wil da echt graag doen'.

5. Typologie (1)

- Relatief sterke groep
- Vooral in reguliere traject DBSO & Syntra
- Weinig tot geen schoolse achterstand, weinig sprake van spijbelgedrag
- Schoolmoe, niet leermoe
- Positieve keuze voor duaal leren, vaak op eigen initiatief
- Goed netwerk om werk te vinden (ouders met eigen zaak, familie, ...)

6. Typologie (2)

Respondent (Meisje, Syntra): Ik had eigenlijk geen keus, omdat ik mijn jaar moest overdoen en ik zag dat niet zitten en ... studeren was ook niets voor mij en dan ben ik naar 't CLB gegaan en hebben ze mij aangeraden om leercontract te doen

Interviewer: Welk attest had je vorig jaar? In de hotelschool?

Respondent (meisje, DBSO): Een C – attest omdat die richting... Dat ging niet. En dan heb ik gezegd dat ik deeltijds ging doen en dat is veel beter

Interviewer: En wat maakt dat je dan gekozen hebt om deeltijds te gaan doen en niet om op uw jaar opnieuw te doen?

Respondent : Ik had geen zin om mijn jaar terug opnieuw te doen

Interviewer: En stel dat je wel een A-attest had gekregen, had je dan gewoon uw traject verdergezet in de hotelschool?

Respondent : Ja, ik denk dat wel.

6. Typologie (2)

- Schoolmoeheid, demotivatie, slechte resultaten
- Schoolloonbaan ~ zittenblijven, verandering
- B of C attest als katalysator om voltijds onderwijs te verlaten
- Advies van anderen speelt vaak grotere rol (leerkrachten/CLB)
- Eerder 'negatieve' keuze voor Leren en Werken, niet altijd goed geïnformeerd
- Sommigen gaven aan spijt te hebben

6. Typologie (3)

Respondent (meisje, DBSO): *In Syntra ben ik na 2 maanden buiten gegooid geweest, omdat ik niet meer kwam.*

Interviewer: *En hoe komt dat zo? Kwam dat omdat je geen zin meer had om te gaan?*

Respondent : *Ja, mijn vriendinnen gewoon. Het uit willen hangen en geen goesting hé (lachend). Volgens mij ben ik daartussen nog naar een andere school geweest (lachend). Dan ben ik naar [school x] gegaan. Alé, dat was na Syntra, ben ik naar [school x] geweest ook. Daar is het ook niet goed afgelopen. Daar ben ik ook na 2 maanden buiten gegooid. En dan ben ik naar hier gekomen.*

Interviewer: *En hoe verloopt het hier?*

Respondent : *Goed, in het begin dat ik hier zat iets minder. Ik zat toen ook in een instelling. Die hebben mij dan doorverwezen naar hier*

6. Typologie (3)

- Schoolloopbaan ~ slechte resultaten, zittenblijven en veranderingen
- spijbelen, gedragsproblemen thuis (met ouders) en/of op school (conflicten met leerkrachten en andere leerlingen)
- Schorsing, plaatsing in instelling
- Ervaren weinig keuzevrijheid, grote rol voor leerkrachten, CLB, begeleiders
- Vooral in DBSO
- Sommigen achteraf wel positief !

6. Typologie (4)

Interviewer: *Ja en hoe komt dat, zo ineens van ASO naar deeltijds?*

Respondent (Jongen, DBSO): *Dat was eigenlijk mijn pa... In juni is die weggegaan en tot nu toe is die helemaal niet teruggekomen. En mijn ma is in Frankrijk, dus ik woon nu bij mijn tante. En mijn tante kan niet zo voor mij zorgen zoals de andere... Gelijk zij voor de andere zorgt. En deeltijds heb ik gekozen omdat ik ook een beetje geld wilde verdienen.*

Interviewer: *Oké, wat zeiden je vrienden daarvan, dat je naar deeltijds ging?*

Respondent : *ik heb geen keuze.*

Interviewer: *Geen keuze? Waarom zeg je dat je geen keuze hebt?*

Respondent : *Omdat... Tja, omdat ik geld moet verdienen, want mijn pa is er al niet dus. Tot dat hij terugkomt. Misschien kan ik veranderen als hij terugkomt, misschien niet. Ik weet dat niet*

6. Typologie (4)

- Kleine groep in de steekproef
- Geen (of weinig) schoolse problemen
- Wèl persoonlijke en familiale factoren
- Financiële problemen in het gezin, zwangerschap, problemen met ouders

6. Typologie (5)

Interviewer: Heb je het gevoel dat je nu meer respect krijgt ?

Respondent (meisje, Syntra): Ja, nu van mijn ouders had ik wel het respect dat ik daar zat, in BuSo. Ze hadden er ook voor gekozen om mij direct naar BuSo te sturen, omdat ik iets anders toch niet zou aankunnen. Maar ik hoorde wel van mijn broers en zussen steken van: 'Jij die in BuSo zit.' Zo van die dingen. Dat gooide ze mij wel altijd op het hoofd en ik had ook vrienden die op een gewone school zaten en die zeiden dat ook wel.

Interviewer: Ja?

Respondent: Ja, dat merk je wel dat ze toch een verschil maken als je in BUSO zit. Dat is echt zo dat ze denken dat je veel minder kunt. Daarmee dat ik ook blij ben dat ik dit kan doen dat ik toch kan zeggen van...

6. Typologie (5)

- Leerproblemen (dyslexie, dyscalculie...), autisme,
- Regulier onderwijs werd niet haalbaar geacht
- Proberen via Syntra of DBSO aan certificaat of diploma te geraken
- Positieve keuze

6. Implicaties voor spijbelbeleid

- **Niet:** ‘Werkt een spijbelbeleid ?’ **Wel:** Voor *wie* kan *welk* spijbelbeleid werken ?
- Leren en Werken: specifieke doelgroep, specifieke context
  - Selectie:
    - meer jongens
    - meer jongeren uit kansarme gezinnen, minder ‘sociaal kapitaal’
    - meer jongeren met problematische schoolloopbaan
  - Context:
    - Jongeren die schoollopen in scholen met veel spijbelaars
    - Dubbele identiteit: ‘leerling’ versus ‘werknemer’
    - Heterogeniteit in de klas

6. Implicaties voor spijbelbeleid

- Selectie-effecten kan je *niet* aanpakken *binnen* Leren & Werken
- Plaats van Leren & Werken binnen ons hiërarchisch gestructureerd onderwijssysteem
- Risico's, maar ook kansen:
  - Relatie met de leerkrachten
  - Kleinere groepen
  - Nieuwe identiteit

6. Implicaties voor spijbelbeleid

- **Respondent (meisje, Syntra):** *Ik heb hier een betere band met de leerkrachten dan in het voltijds onderwijs, Bijvoorbeeld, hier heb ik de hele dag één leerkracht, dus ga je automatisch beter met hen om, omdat je hen vaker ziet, ben je vaker gehecht. In het voltijds heb je om de twee uur een andere leerkracht.*
- **Respondent (jongen, DBSO):** *Hier is dat ook gemakkelijk, omdat we met een kleinere groep zitten. Bij ASO zat je met 26 à 27, meer stress voor de leerkrachten*
- **Respondent (jongen, DBSO):** *Hier krijg je meer vrijheid. Als je daar één keer te laat kwam, moest je direct één uur nablijven. De leerkrachten hebben hier meer respect voor mij.*

7. Financiële sancties. Reflecties van een criminoloog

- Afschrikking ?
- Resocialisering ?
- Retributie (vergelding/symbolisch herstel) ?
- Risico's
  - Gevoel van onrechtvaardigheid bij ouders
  - Binding met school nog slechter
  - Ongelijkheid: financiële gevolgen zijn niet voor iedereen gelijk

Bedankt ! Vragen ? Suggesties ?

Arne De Boeck
JeugdOnderzoeksPlatform (JOP)
Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC)
KU Leuven